

Varhaiskasvatuksen opettajien liitto

25.11.2019

**Rautatieläistenkatu 6
00520 Helsinki**

Eduskunnan sivistysvaliokunnalle

Asia: HE 34/2019 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi varhaiskasvatuslain ja lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamisesta

Varhaiskasvatuksen Opettajien Liitto kiittää mahdollisuudesta lausua ja tulla kuulluksi koskien hallituksen esitystä eduskunnalle laeiksi varhaiskasvatuslain ja lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamisesta.

Varhaiskasvatuslain muutoksella lapselle palautettaisiin subjektiivinen oikeus kokoaikaiseen varhaiskasvatukseen. Vastaava muutos ehdotetaan tehtäväksi myös lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain yksityisen hoidon tukea koskevaan sääntelyyn.

Varhaiskasvatuksen Opettajien Liitto kannattaa hallituksen esitystä.

Yleistä

Keskeistä hallituksen esityksessä on se, että kaikilla lapsilla on esityksen toteutuessa yhdenvertainen oikeus osallistua kokoaikaiseen varhaiskasvatukseen ja kaikki lapset ovat siten tasa-arvoisia vanhemman sosioekonomisesta asemasta ja perheen tilanteesta riippumatta. Erityisen myönteistä on se, että varhaiskasvatusoikeuden laajuus ei olisi enää riippuvainen lapsen huoltajien perhevapaista, opinnoista tai työmarkkina- asemasta.

Kokoaikaisen varhaiskasvatusoikeuden palauttaminen on viestinä selkeä: varhaiskasvatus ja siihen osallistuminen nähdään lapsen oikeutena ja osana virallista koulutusjärjestelmää, joka on tärkeä vaihe lapsen kasvun ja oppimisen polulla. Tämä on selvä jatkumo suomalaisen varhaiskasvatusjärjestelmän kehittämistyölle, jota on tehty järjestelmällisesti viimeisten vuosien aikana.

Subjektiiivinen varhaiskasvatusoikeus

Elokuussa 2015 voimaantulleen varhaiskasvatuslain lähtökohta on korostaa varhaiskasvatuksessa lapsen oikeuksia ja etua. Varhaiskasvatuslaki määrittelee varhaiskasvatukselle vaativat ja kattavat tavoitteet, jotka ohjaavat varhaiskasvatuksen tehtävää ensisijaisesti lapsen kasvun ja oppimisen edistämiseen. Varhaiskasvatuksen Opettajien Liitto katsoo, että subjektiiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajauksen vaikutuksia tulee tarkastella erityisesti varhaiskasvatuslain ja sen tavoitteiden näkökulmasta. Hallituksen esityksen perusteluosassakin mainittu Oulun yliopiston VakaVai-hankkeen (2017) tulokset, antavat huolestuttavan kuvan subjektiiivisen varhaiskasvatusoikeuden ja ryhmäkokoasetuksen muutosten vaikutuksista.

Varhaiskasvatusoikeuden rajaaminen tuotti päiväkoteihin olosuhteita, joita ei voi pitää lapsen edun ja varhaiskasvatuslain tavoitteiden mukaisina.

Varhaiskasvatusoikeuden rajaaminen on lisännyt lapsiryhmissä levottomuutta, lapset ovat joutuneet vaihtamaan lapsiryhmää, oikeuden rajaus lisäsi melua, tilojen ahtautta, toimintavälineiden puutetta ja vaaratilanteiden lisääntymistä. Lasten kokonaismäärä on myös lisääntynyt ryhmissä. Tulosten mukaan subjektiiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajauksen vaikutuksista kärsivät eniten erityistä tukea tarvitsevat, kaikkein pienimmät, syrjään vetäytyvät ja suomen kielen oppimiseen tukea tarvitsevat lapset.

Huolestuttavaa oli myös tuloksissa havaitut subjektiiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaamisen vaikutus henkilöstön kuormittuneisuuteen ja työhyvinvointiin, joka väistämättä vaikuttaa aina myös varhaiskasvatuksen laatuun.

VakaVain tulosten mukaan varhaiskasvatusoikeuden rajausta ei otettu käyttöön läheskään kaikissa kunnissa. Tämä asettaa paitsi lapset ja perheet eriarvoiseen asemaan palvelujen saatavuudessa ja kattavuudessa, myös eriarvoistaa lasten oikeutta laadukkaaseen varhaiskasvatukseen.

Varhaiskasvatusoikeuden rajaus 20 tuntiin viikossa perustui pääministeri Sipilän 27.5.2015 antamaan hallitusohjelmaan. Varhaiskasvatusoikeuden rajoittamisella tavoiteltiin säästöjä. Merkittäviä kustannusvaikutuksia varhaiskasvatusoikeuden rajauksella ei saavutettu. **Varhaiskasvatuksen Opettajien Liitto huomauttaa, että varhaiskasvatuksen vaikuttavuuden kehittämiseksi suomalaisen varhaiskasvatusjärjestelmän tulee olla lasten oppimista ja kehitystä optimaalisesti tukeva, säästöjen tavoittelun ei tule olla lähtökohtana.**

Keskeistä on kehittää varhaiskasvatusta järjestelmäksi, jossa resurssien oikein kohdentamisella saavutetaan sekä yhteiskunnan että yksilön näkökulmasta lyhyellä ja pitkällä aikavälillä merkittäviä hyötyjä. Varhaiskasvatusjärjestelmä tarvitsee edelleen kehittämistoimenpiteitä laadukkaan varhaiskasvatuksen turvaamiseksi jokaiselle lapselle. Tämän saavuttamiseksi Varhaiskasvatuksen Opettajien Liitto ehdottaa seuraavia toimenpiteitä.

Varhaiskasvatukseen osallistumista lisätään

Osallistuminen korkeatasoiseen varhaiskasvatukseen on sivistyksellinen perusoikeus, joka edistää koulutuksellista tasa-arvoa. Tutkimusten mukaan korkeatasoiseen varhaiskasvatukseen osallistumisella on suotuista vaikutus lapsen taitoihin ja myöhempään elämään. OECD:n tilastojen mukaan varhaiskasvatukseen osallistuminen on Suomessa keskimääräistä vähäisempää. Yhdeksi

syyksi on esitetty lasten kotihoidontukea, jonka turvin alle 3-vuotiaita ja heidän sisarusiaan hoidetaan kotona. Suomalainen varhaiskasvatuspolitiikka onkin kaksijakoinen siinä, että lasten kotihoitoa tuetaan taloudellisesti ja toisaalta subjektiivinen varhaiskasvatusoikeus suuntaa sen käyttöön. Ohjausjärjestelmän tulisi kannustaa erityisesti vanhempien sisarusten varhaiskasvatukseen osallistumista. **Varhaiskasvatuksen Opettajien Liitto esittää, että lapsen kotihoidon tuen sisarlisä tulee lakkauttaa.** Näin perheitä ohjataan päiväkotien varhaiskasvatuksen käyttöön, joka parantaa lasten välistä koulutuksellista tasa-arvoa.

Varhaiskasvatuksen selkeämpi määrittely

Suomalaisen varhaiskasvatuspalveluiden kenttä on moninainen. Toimintamuodot poikkeavat toisistaan oppimisympäristöiltään, henkilöstön kelpoisuusvaatimuksilta, henkilöstörakenteilta, lapsiryhmien koolta sekä lasten ja henkilöstön väliseltä suhdeluvulta, jotka vaikuttavat väistämättä toiminnan pedagogiseen sisältöön ja laatuun. Varhaiskasvatusta tarjotaan lainsäädännön mukaan jopa yöaikaan. **Varhaiskasvatuksen Opettajien Liitto esittää, että varhaiskasvatuksen määritelmää tulee täsmentää varhaiskasvatuksen opettajan vastuulla olevaksi pedagogiseksi toiminnaksi.**

Lapsiryhmien muodostamisen sääntelyä tulee uudistaa

Varhaiskasvatuksen Opettajien Liitto kiittää myös henkilöstön ja yli 3-vuotiaiden lasten välisen suhdelukuasetuksen (1:8) palauttamisesta 1:7:ään. Yleisesti ottaen päiväkotien lapsiryhmien jatkuva vaihtuvuus ja moninaisuus sekä lapsiryhmien muodostamista koskevan lainsäädännön tulkinnanvaraisuus tulee ottaa kriittiseen tarkasteluun. **Päiväkotiryhmien muodostamisen sääntely tulee pikaisesti uudistaa.** Tähän kiinnitettiin huomiota myös VakaVai-hankkeessa. Päiväkotien lapsiryhmät tulee muodostaa ja tilojen käyttö järjestää siten, että varhaiskasvatukselle säädetty tavoitteet voidaan yhdenvertaisesti saavuttaa koko maassa. Huomiota tulee kiinnittää erityisesti lainsäädännön tulkinnanvaraisuuteen.

Pitkäjänteinen ja tavoitteellinen varhaiskasvatus edellyttää kiinteää ja lapselle tuttua ryhmää sekä sellaista lapsiryhmäkokoja, jossa voidaan toteuttaa varhaiskasvatuslain tavoitteiden mukaista varhaiskasvatustoimintaa yhdenvertaisesti koko maassa. Lapsen edun näkökulman vahvistuessa yhä enemmän lainsäädännössä, tulee sen toteutuminen varmistaa lapsiryhmien muodostamisen selkeämmällä sääntelyllä. VakaVai-hankkeessa todettiin, että ryhmien muodostamisen sääntelyssä on liikaa tulkinnanvaraisuutta erityisesti poikkeamassäännösten osalta. **Varhaiskasvatuksen Opettajien Liitto esittää, että lasten ja henkilöstön välistä suhdelukua tulee täsmentää poikkeamassäännöksen (36§) osalta. Varhaiskasvatuksen Opettajien Liitto toteaa lisäksi, että alle viisituntia päivässä olevilla lapsilla ei voi olla eri suhdeluku (1:13), kuin yli viisituntia päivässä olevilla lapsilla (1:7). Suhdeluku tulee olla 1:7 riippumatta lapsen päiväkodissa oloajan. Tämä luo yhdenvertaisia rakenteita lapsiryhmäkokojen muodostamiselle.**

Varhaiskasvatuksen opettajien koulutuspaikkojen lisäys

Varhaiskasvatuslain tavoitteiden saavuttamiseksi ja laadun vahvistamiseksi, on välttämätöntä kasvattaa aloituspaikkoja varhaiskasvatusopettajien ja varhaiskasvatuksen erityisopettajien koulutuksiin sekä päiväkodin johtajakelpoisuuden tuottaviin varhaiskasvatuksen maistereiden

koulutuksiin. Tämän lisäksi on hyvä huomioida aloituspaikkojen kohdentumisessa sekä alueellinen että kielellinen tarve. **Koulutusten pysyvä rahoitus tulee myös turvata.**

Lisäksi

Varhaiskasvatuksen Opettajien Liitto suhtautuu toiveikkaasti pääministeri Rinteen hallitusohjelman kirjauksiin, jotka koskevat maksuttoman varhaiskasvatuksen kokeilua, kaksivuotisen esiopetuksen pilotointia sekä yksityisen varhaiskasvatuksen reunaehtojen tarkentamista ja jää odottamaan toimenpiteitä näiden konkretisoimiseksi.

Varhaiskasvatuksen Opettajien Liitto korostaa, että koulutuksellisen tasa-arvon vahvistamiseksi erot oppimisessa ja hyvinvoinnissa kaventuvat vain korkealaatuisen varhaiskasvatuksen toteutuksella ja siihen osallistumisella.

Helsingissä 25.11.2019

Anitta Pakanen

Puheenjohtaja

Varhaiskasvatuksen Opettajien Liitto